

Egy parasztasszony emlékeiből

SZEGÉNY FÁNINK

A Fáninkról még nem szóltam. Ő Lentibe, a Hetés doktor úrékhoz járt be dolgozni. Nagyon szerették. Később járt hozzá a Nagy Lajos, de el nem vehette, mert katonára volt, nem engedték, hogy megnősüljön. Egyszer csak terhes lett tőle. Bántom neki, de beláttam, fiatalok, nem tudni, egymásé lehetnek-e. Megszületett a Lacika. Három éves volt a gyerek, amikor meghalt az anyja. Ettől fogva én neveltem ezt a szegény kis árvát. S képzelje, valamikor karácsony előtt idejött hozzám a Pölöskei tanító úr és azt mondta:

- Katil! Adja oda nekünk ezt a gyereket, mi fölneveljük. Hallottuk, hogy a Fáni milyen beteg, az orvos sem mond sok jót, gondolni kellene a jövőre. Tudjuk, hogy milyen körülmények között van, mi gondját viseljük, de még pénzt is adunk érte.

- Ej, tanító úr, nehéz kérdést adott. Ahogy a három lányomat fölneveltem, ennek is mindent megadok.

- De akkor még élt magának az ura, most meg a sok munka, no meg a beteg lánya mind magára esik. Látom, aranyos kisgyerek, de neki is jobb lesz. Maga az elején elhozta párszor, szoptatni hazahozza, este megint eljön érte, aztán lassan hozzánk szokik.

Meghántuk-vetettük a lányommal. Azt mondta, Mannyiból megoldás lenne, hogyha meggyógyul, előbb mehetne a Hetés doktor úrékhoz. Nekem is mezőre kellett járnom, az állatokhoz, napszámába, azért nem maradhatok otthon, hogy ott van egy kis gyerek. De a lányom csak sírva hajtogatta, hogyha törvénytelen gyerek is, én szültem, én akarok lenni az anyja. Megint jött a tanító úr. Hármásban jól elbeszélgettünk, és odaadtuk. Jaj, de hiányzott az a gyerek arra az egy-pár órára is. Egyszer megbetegedett. Az mondta a Molnárné, a tanító úr felesége - mi csak Molnárnénak mondtuk az első ura után -, hogy a tehéntejtől lett beteg. Az mondtam a lányomnak:

- Ennek a gyerekek mégis az anyja mellett, a mi családunkban a helye. Hozzuk haza.

Nem bírtuk tovább. Nem vittem többet a gyereket. Pedig volt olyan eset, hogy akkorán beteg volt szegény lányom, még szoptatni sem tudta. Éppen akkor volt újbórt tehenünk, ennek a tejére szoktattam rá. Olyan vaskos gyerek lett, mint egy vasgyúró. Később intézkedett az apja, hogy a nevére irattassa. Hivattak a novai szolgabíróhoz, amikor már meghalt a lányom, hogy a gyermek apja kéri a nevére íratást. Hát ennek nincs akadálya - mondtam. Aztán alighogy megjött a végzés, meghalt a gyerek apja is. Így van ez. Ha a menkü valahova odavág, nemcsak egy bajt csinál. Rám maradt a gyerek. Az iskolában jó tanult ám. Az Asztalosné tudná megmondani magának, ha igaz szívből beszélne, hogy az ő fiait is lepipálta. De hát mégis azok kaptak jutalmat, mert összejártak a tanító úrékkal. De kisült ám az igazság, amikor Lentibe mentek tanulni, lepipálta az ő gyerekeit is meg a Lakatos Endrét is.

Jaj, szegény lányomról jut eszembe, hogy egyszer elvittem Novára vásárra, mikor még olyan kicsi volt. Kiabáltak az árusok: Itt a jó portéka, idejöjjenek asszonyok! Énhozzám jöjjenek, nálam minden olcsóbb! Itt a finom törökméz. Fele cukor, fele méz. Tíz fillér egy kis zsákkal, húsz fillér egy óriási zsákkal. Csalogat, hogy menjünk oda ehhez az óriási zsákoshoz. Hát jó, veszek neked egy óriási zsákkal lányom - mondom neki. Hát mikor nyújtja a cukros zacskót az árus, elbőgi magát a Fáni. - Édesanyám, ez nem óriási zsák. Az óriás az, amit én el nem tudok vinni. Akkor inkább ne is vegye meg.

Vásárookra el szoktam menni, ha ráértem. Novába, Lentibe, Pákára sokszor elmentem, de voltam Boksában meg Lendván is. Ott az ég világon min-

dent lehetett kapni. Kiáltoztak az árusok, csalogatták oda a népeket. Nován a szilvágyiakat figyelték nagyon, mert lopások voltak. Az árusok között is sok zsvány volt ám. Becsapták az emberfiát. Egyszer emlékszem, az édesanyámmal voltam a novai vásáron, valami méteres ruhát akart venni. Akkor vezették be a forgalomadót. Mondta a méteres, hogy ennyi lesz adó nélkül, ennyi meg adóval. Édesanyám lealkudta, hogy az adót nem számítsa rá. Bele is egyezett. Mikor levágta az anyagot és adja át anyámnak, mondja, hogy mennyi az ára. Anyám jól számolt fejben is, egyszerre rámondta neki, hogy az nem annyi. Elkezdtek osztozni. Édesanyám csak azt hajtogatta, hogy ez adó nélkül nem ennyi, az árus meg erősítette, hogy ő jól számolt. Ott akarta már hagyni anyám az árust, ővele ne osztozzon, amikor ott termett két csendőr.

- Miről van szó? - kérdik.

- Rosszul számolt a méteres, most rám akarja erőltetni ezt az anyagot.

A méteres is mondta a magáét. A csendőrök azt mondták, vegyen kézbe papírt-ceruzát, számítsa ki a ruha árát! Édesanyám jól számított. Kifizette. A csendőrök meg egyszerre papírt írtak, hogy forgalomadó nélkül adott el árut.

Nagyon meg kellett ám nézni, hogy mire ad ki az ember pénzt. Kevés pénz volt a háznál, szegények voltak a falusi emberek. A szegénységben is tudtunk azért boldogulni. De még másoknak is adtunk. Nem különös? Hallotta, hogy Hernyéken is sokszor megfordultak olyan kéregető emberek, koldusok. Elég gyakran járt erre a Vak Vendel. Később lovat is vett, aztán szekérrel járt. A felesége bement a házhoz, a Vendel meg a szekéren harmonikázott, énekelt. Volt egyszer egy szürke lova, azt is megénekelte. Amit kapott, azt is kiénekelte.

**Füstölög a kémény talán itthon vannak,
Eredj be Ilona, valamit csak adnak.**

Mit kaptái Ilona? - kérdi a feleségétől.

- Babot.

**Vágd a kerékagyhoz a babos angyalát,
Úgyis az törte le a kordém hátulját.**

- Mit kaptál Ilona?

- Lisztet.

**Eresszed el a szélnék azt az istenaditát,
Úgyis az vette el a szemem világát.**

- Mit kaptál Ilona?

- Tojást.

**Vágd a kerékagyhoz, hogy ne csikorogjon,
Hogy az én kis szürkém gyorsabban szaladjon.**

- Mit kaptál Ilona?

- Krajcárt.

- Ejha.

**Tedd a tarisznyámba, jó lesz pálinkára,
A fájós gyomromnak meggyógyulására.**

Ezt énekelte.

(Lejegyezte: Horváth Károly)